
Libuša Vajdová, Jana Páleníková, Eva Kenderessy, *Dejiny rumunskej literatúry*, Bratislava, AnaPress, 2017, 492 p.

Dejiny rumunskej literatúry (Istoria literaturii române), publicată anul trecut ca rezultat al unui proiect sprijinit de Academia Slovacă, este prima lucrare de acest tip în mediul ceho-slovac, scrisă de românistele slovace Libuša Vajdová, Jana Páleníková și Eva Kenderessy. Până atunci, oamenii interesați de literatura română au avut la dispoziție *Slovník rumunských spisovatelů (Dicționarul scriitorilor români, 2001, L. Valentová a kol.)* sau mai vechiul *Slovník spisovatelů. Rumunsko (Dicționarul scriitorilor. România)* apărut în anul 1984 (M. Kavková a kol.). În ambele publicații, în afară de informații despre scriitori rânduți în ordine alfabetică, găsim, de asemenea, un studiu introductiv despre literatura română (în cazul *Dicționarului* din 2001 au mai fost adăugate intrări legate de literatura română din Republica Moldova). Alte lucrări din ultima jumătate de secol sunt influențate de ideologia comunistă (de exemplu, manualul pentru studenți *Nástin dějin a kultury Rumunska, 1978, M. Kavková*) sau sunt incomplete (comunicări de la simpozioane, articole etc.).

În România există, desigur, foarte multe lucrări pe această temă și poate ar fi mai ușor să fie tradusă una dintre ele, însă o vedere din exterior aduce perspective și teme noi așa cum s-a întâmplat cu *Istoria literaturii slovace*, de Corneliu Barborică, care și-a „permis” în anul 1974 să dezbată tema istoriei literaturii fără aplicarea unui punct de vedere ideologic obligatoriu în Slovacia în epoca respectivă, motiv pentru care lucrarea este apreciată până în zilele noastre. După cum afirmă autoarele: „una dintre trăsăturile vieții literare din România este efortul neîntrerupt de a schimba puncte de vedere, a categoriza, a împărți și a clasifica”. Putem, astfel, considera munca lor ca o încercare, nu ușoară, de a schimba opinii, perspective sau teme de interes în ceea ce privește literatura contemporană de după 1945, dar și de a atinge prin acest proces literatura mai veche, unde sunt accentuate fapte noi sau fapte omise până acum. Autoarele au organizat în 2012 la Praga un colocviu intitulat „Cum să scriem astăzi o istorie a literaturii române”.

Orice autor care are ambiția de a scrie istoria literaturii române trebuie să își răspundă la întrebarea dacă va cuprinde și literatura veche scrisă pe teritoriul României de azi în limba slavonă bisericească. Istoricii literari români au păreri diferite despre această perioadă, mulți dintre ei o evită pe motiv că textele sunt scrise într-o limbă străină, folosind alfabetul chirilic, dar și primele texte în limba română au fost scrise folosind alfabetul chirilic și funcția lor primară nu este doar una estetică. Românistele din Slovacia au hotărât însă că omiterea câtorva secole de evoluție culturală ar fi o greșală. Aceste capitole descriu mai pe larg istoria culturii române în Evul Mediu și în perioada Renașterii, ceea ce este important pentru înțelegerea situației, a evoluției și a contextului pe teritoriul României de azi. Și restul capitolelor conțin rezumate scurte ale celor mai importante evenimente istorice, care au influențat viața culturală și literară, ceea ce este, pentru un cititorul străin, foarte important.

Din abordarea simplă a trecutului cultural-istoric, reiese evident că autoarele s-au familiarizat în profunzime cu ultimele lucrări, cercetări și evaluări ale fiecărei perioade în parte. De exemplu, perioadei fanariote din Moldova și Valahia, percepută în mod negativ datorită hegemoniei culturale străine (limba greacă), îi este atribuit și recunoscut aportul în dezvoltarea culturii și a educației, care a stat apoi la baza apariției literaturii române. Absolvenții școlilor din acea perioadă sunt cei care au trecut, mai târziu, la limba română ca limbă a creației literare. (Procese asemănătoare de reevaluare găsim și în istoria

literaturii cehe în ceea ce privește secolul al optsprezecelea, numit „întunecat”, conform istoricului Alois Jirásek). Textele din literatura veche sunt caracterizate pe scurt, pentru că nu stârnesc interesul cititorului de azi, iar pe de altă parte, din păcate, niciunul dintre ele nu este accesibil în limba cehă sau slovacă.

Începuturile literaturii moderne, adică sfârșitul secolului al optsprezecelea și secolul al nouăsprezecelea sunt descrise foarte amănunțit, esențiale fiind particularitățile romantismului românesc și cele două faze ale sale. De asemenea, pentru perioada marilor clasici, autoarele subliniază faptul că Mihai Eminescu a fost cunoscut numai în cercuri literare restrânse și a devenit apreciat abia după moartea lui, în 1889. În acest fel, cititorul obține o imagine mult mai reală a vremii respective.

Literatura română interbelică conține canonul scriitorilor de bază, care este recunoscut de cei mai mulți dintre istoricii literari din România. Probabil cea mai grea și cea mai controversată parte este cea legată de literatura postbelică. Pentru perioada 1945-1989, autoarele combină criteriile de timp și clasificare pe genuri (proză, poezie, eseistică și critica literară). Din lipsă de spațiu, atenția autoarelor s-a oprit doar asupra celor mai importanți scriitori, și putem spune că cu cât mai contemporane scrierile, cu atât mai grea munca, deoarece evaluarea și reevaluarea operelor acestor autori este și va fi un proces într-o continuă desfășurare. Dar *Istoria* continuă până prezent (adică anul 2017) și conține nu numai autori de generație mijlocie, dar și autori care au intrat pe scena literară în jurul anului 2000, adică născuți în anii optzeci (de exemplu, poetul Claudiu Komartin).

Autoarele au inclus și un capitol dedicat autorilor români din exil, însă acesta este doar o scurtă introducere în această temă mult prea complexă și complicată, nu numai din punct de vedere literar, dar și al identității. Cum am zis și la început, despre istoria literaturii române există lucrări în limba cehă și slovacă, dar capitolul despre literatura în Republica Moldova / Basarabia este prima încercare de a descrie istoria literară a acestei regiuni, cu un trecut atât de complicat și plin de influențe ruse.

Din punctul de vedere al clasificării pe genuri, putem constata că nu găsim prea multe informații despre istoria teatrului românesc, tema fiind doar menționată în legătură cu scriitorii „canonici” (V. Alecsandri, I. L. Caragiale, M. Sebastian). Dramaturgii contemporani de succes (M. Vișniec, G. Cărbunariu) lipsesc cu desăvârșire. În ciuda deficiențelor minore de care nu duce, însă, lipsă nicio altă publicație de acest gen, *Istoria literaturii române* din Slovacia este o lucrare de pionierat și cu siguranța va constitui un ghid și un manual pentru studenți și pentru toți cei interesați de literatura română în următoarele decenii.

Bibliografie

- Corneliu Barborică, *Istoria literaturii slovace*, București, Univers, 1974.
Marie Kavková, *Nástin dějin a kultury Rumunska do roku 1848*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1978.
Marie Kavková a kol., *Slovník spisovatelů. Rumunsko*, Praha, Odeon, 1984
Libuša Vajdová a kol., *Prístupy, metódy a spôsoby písania dejín (rumunskej) literatúry*, Bratislava, AnaPress, 2017.
Libuše Valentová a kol, *Slovník rumunských spisovatelů*, Praha, Libri, 2001.

Jarmila Horáková
Universitatea Carolină din Praga
jarmila.horakova@ff.cuni.cz